

ЄВАНГЕЛЬСЬКІ ХРИСТІЯНИ СВЯТІ СІОНІСТИ: ОСОБЛИВОСТІ ЖИТТЯ Й ПОБУТУ

Сьогодні в Україні є багато відносно малочисельних релігійних груп, про існування й сутність яких ні державна влада, ні широка громадськість часто не має ні найменшого уявлення. Бувши загноєними в підпіллі ще в часи радянських репресій, вони сьогодні не спішать реєструватися і взагалі „світитися”. Це, здебільшого, рухи місцевого походження, продукт місцевої „релігійної творчості”, навіть якщо в основі їх лежало православ'я або принесені з Заходу протестантські течії. Брак знання про ці рухи та їх сучасний стан позбавляє нас можливості скласти цілісну картину релігійної свідомості й релігійного життя нашого народу. Бодай частково розв'язати цю **проблему** й покликане пропоноване читачеві дослідження, присвячене дуже своєрідній секті так званих сіоністів-мурашковців (не плутати з поширеними на Поділлі п'ятдесятниками-сіоністами, послідовниками Леоніда Мельника).

Про мурашковський рух ще в радянський час з'явилася певна **література**. В основному це численні, але позбавлені наукової вартості статейки в пресі та „антисектантській” літературі, з яких можна відзначити хіба що статтю М. Медяника [Медяник М. Хто такі сектанти-мурашківці // *Атеїст Ровеницини*. — 1958. — № 1. — С. 31-36.]. Були, втім, і публікації більш наукового характеру, хоч і не позбавлені тих вад, що властиві майже всім радянським дослідженням релігії, а саме праці брестського дослідника Болеслава Камейши [Камейши Б. И. Религиозная секта евангельских христиан святых сионистов и ее реакционная сущность. Диссертация... кандидата истор. наук.- Минск, 1971. — 285 с.; його ж : *Кто такие мурашковцы*. — Минск, 1970. — 39 с.]. Особливо цікава стаття Б.Камейши про особливості життя й побуту поодиноких мурашковців, які проживали під кінець 60-х років м.ст. на білоруському Поліссі (Камейши Б. И. „Асаблівасці матэрыяльнага і сямейнага быту сектантаў-мурашкаўцаў” // *Этнаграфічны зборнік*. — Мінск, 1973. — С. 129-138). З середини 70-х років м.ст. мурашковці надовго випали з поля зору дослідників. Тільки недавно, паралельно з автором цих рядків, їх історією та сучасним станом зацікавила польська дослідниця Юстина Хмелевська, що опублікувала на цю тему кілька статей і книжку: *Chmielewska Justyna. Święta krew, święty czas, święci ludzie. Historia i mitologia Ewangelicznych Chryścijan Świętych Syjonistów (Muraszkowców)*. — Warszawa, 2009. — 178 s. Це, поки що, єдина праця, яка висвітлює, серед іншого, організацію життя, побуту й релігійний культ сіоністів-мурашковців на сучасному етапі. Але й цій праці чимало прогалин, чимало цікавих моментів залишено без уваги; зрештою, дана праця недоступна для українського читача. Дати більш-менш цілісний нарис сучасного мурашківського руху й звернути увагу на його найхарактерніші особливості — в цьому якраз і полягатиме головна **мета** даної статті.

Матеріалом для статті послужили передовсім особисті спостереження автора під час його перебування серед мурашковців у смт. Комінтернівському Одеської обл. у вересні 2009 та в серпні 2010 року, нотатки та аудіозаписи з розмов із Марією Лацук (1940 р.н.), Віктором Дзюбуком (1961 р.н.), Надією Дзюбук (1930 р.н.), Павлом Семенюком (1931 р.н.) та іншими сіоністами-мурашковцями з Комінтернівського.

Основний зміст статті. Секта мурашковців сформувалася на початку 30-х років навколо Івана Мурашки - „пророка Іллі, Ангела Завіту й Отця Сіону”, як його звали, і його духовної жінки-пророчиці Ольги Кирильчук - „Матері Сіону й Жертви Христової”. Ключовим моментом у творенні сіонської віри стало „зняття печатей” з Ольги Кирильчук, яке мало стати (згідно з одкровенням самої ж Ольги) спокутньою жертвою за гріхи світу й полягало в тому, що Мурашко за допомогою бритви робив на її шкірі глибокі надрізи, а кров, що спливала з ран, збирав у пляшки. Згодом ця кров використовувалась для різних ритуальних цілей: її виливали в річку Горинь для освячення світу, нею омивали всіх віруючих-сіоністів, її використовували для зцілення хворих тощо. Більшість послідовників цього руху, які називали себе євангельськими християнами святими сіоністами, були, як і самі Мурашко й Ольга, вихідцями з п'ятидесятництва, а сам рух відзначався характерним для п'ятидесятництва містично-екстатичним культом: радіння з танцями, плесканням у долоні, говорінням „незнайомими мовами” тощо. Ще однією характерною особливістю руху була юдаїстична старозавітна регламентація: сіоністи святкували, крім неділі, також і суботу; не вживали свинини й іншого „нечистого” м'яса; забій худоби проводив у них спеціальний різник за типово юдейським ритуалом тощо.

У 1936 році близько 100 сімей мурашковців (із загальної їх кількості близько 1000 осіб) утворили на хут. Зарічиця біля с. Бережниця теперішнього Дубровицького району комуну на засадах спільності майна та праці, що мала назву *Новий Єрусалим* і повинна була стати *зачатком Царства Божого*. Через протидію польських властей у 1938 році комунa була розпущена, а обоє „пророків” виїхали до Аргентини з наміром організувати еміграцію сіоністів туди і продовжувати там розбудову Нового Єрусалиму. Цим планам перешкодила війна. З приходом радянської влади сіонський актив, що й далі проживав на хуторі Зарічиця, був заарештований; арештів зазнали також і білоруські сіоністи, зокрема з с. Упирово Іванівського р-ну Брестської обл., де вони були зорганізували альтернативний сектантський колгосп на протипагу радянському. Репресії продовжились і після війни, коли серед сіоністів почалось „духовне піднесення”, зосереджене довкола „Матері Слави” Любові Ушенко і двох малолітніх унучок Ольги Кирильчук, через яких, як вважали сіоністи, промовляв Дух Божий. У 1948-1953 роках каральні органи заарештували як мінімум 96, а оціночно — 110-120 сіоністів. Діяльність секти надовго завмерла.

Після звільнення з таборів у 1955-1956 роках сіоністи начолі з Ушенко спробували відновити своє, як вони кажуть, „общество”, а водночас зайняли одну з

небагатьох ніш, яка дозволяла їм у тогочасному радянському суспільстві дотримувати суботи й неділі, трудитися в колективі одновірців й жити в єдності майна: цією нішою стало бригадне будівництво за контрактом. У 1958 році біля 80 сіоністів з'їхалися в м. Ново-Анени в Молдавії. Тут вони будували будинок 10-річної школи; після викриття й вигнання звідти частина сіоністів влаштувалась на будову в м. Бельці, а коли й звідти їх було вигнано, то перебралися до м. Кустанай у Казахстані, де йшли будови, пов'язані з освоєнням цілини. В 1959 році кустанайська громада (максимальна чисельність 118 осіб) була викрита, її керівники засуджені. Сіоністи почасти повернулися в рідні краї, а почасти роз'їхалися невеликими бригадами по Сибіру та Середній Азії. Через кілька років новий осередок мурашковців виник у радгоспі Кенес Таласького р-ну Джамбульської обл., згодом частина мурашковців перебралась до розташованого в тому ж таки районі с. Уюк. Нарешті, в 1972 році вісім сімей мурашковців з Уюка переїхали з Казахстану до смт. Комінтернівське Одеської обл., де влаштувалися на роботу в місцеву ремонтно-будівельну дільницю. Протягом 80-х — поч. 90-х років м. ст. до них приєдналися ще 7 сімей мурашковців із придністровських Бендер, де ще з 60-х років м. ст. існував невеликий „сіон” (як називають мурашковці свої громади); приїхало також кілька сіоністів з Дніпропетровська. Це й стало початком єдиної на сьогодні в Україні сіонської громади.¹[1]

Станом на початок 2010 року комінтернівська громада налічувала 435 осіб включно із новонародженими. З часу свого заснування вона зросла в кілька разів, а це завдяки тому, що сім'ї сіоністів майже всі без винятку багатодітні: штучні методи контролю народжуваності серед сіоністів не практикуються. П'ятеро-шестеро дітей на сім'ю були й досі є нормою. Дуже показово, що серед 11 комінтернівських жінок, яким указом президента України від 3 лютого 2010 року присвоєно почесне звання „Мати-героїня” — 10 сіоністок. А якщо зважити, що по всій Одеській області з її двома з половиною мільйонами людності цього звання згідно з названим указом удостоїлися лише 45 жінок (і то майже винятково із сіл), то стає ще очевиднішим контраст між становищем серед сіоністів і загальними демографічними тенденціями. Динаміку зростання їхньої громади можна проілюструвати такими цифрами: протягом 2009 року в комінтернівських сіоністів народилося 16 дітей, справлено 7 весіль, а померло тільки двоє літніх сіоністок 1918 і 1950 року народження.

Сіоністи живуть компактним поселенням на західній околиці Комінтернівська, що знаходиться на узвишші й відділене від центру долиною, де протікає струмок. Дві

1[1] Поза Комінтернівським невелика громада з двох десятків сіоністів-мурашковців є сьогодні в м. Кустанай у Казахстані, одиничні сім'ї – в придністровських Бендерах та м. Білозерському Донецької обл., окремі літні сіоністи – в м. Дніпропетровську, деяких селах Рівненської обл. (Бережниця, Селець, Берестя), с. Камчик Одеської обл., м. Косові Брестської обл. на Білорусі. Донедавна кілька старих сіоністів було також у згаданому вище Кенесі, хоча тепер відомостей про них нема. Нарешті, дві сім'ї сіоністів з Придністров'я після початку там збройного конфлікту виїхали, як біженці, до Сполучених Штатів, але й досі тримають певний зв'язок з одновірцями.

довгі вулиці десь до половини — починаючи з межі міста — майже всуціль забудовані домами сіоністів. Ще на двох сусідніх вулицях сіоністи активно будуються. Усього сіоністський квартал налічує десь із п'ятдесят домів, у яких проживає 70-80 сімей. „Мирських”, як звать сіоністи усіх поза „Сіоном”, поряд із ними живе зовсім небагато. Там-таки, в сіонській ділянці Комінтернівська, в 2005 році спільним коштом і заходом сіоністів був збудований Молитовний Дім. Дуже скоро Дім виявився замалий, то ж у 2009-2010 роках він був розширений у два рази шляхом прибудови і тепер вміщує 300 крісел. Цього нині вистачає для всіх дорослих членів громади.

Сьогодні переважна більшість сіоністів, тримаючись започаткованої в радянський час спеціалізації, зайняті будівельно-ремонтними роботами в невеличких (3-5 осіб) сімейних бригадах; дехто має власний автокран або вантажний автомобіль. Така бригада, як правило, самодостатня і виконує всі будівельні роботи, починаючи від фундаменту й закінчуючи внутрішнім упорядкуванням, „під ключ”. Сіоністи твердять, що вони брали участь навіть у ремонті Одеської опери. Автору статті довелося чути тільки про двох жінок-сіоністок, які працюють не серед своїх. Поза тим навіть жінки, не зайняті в догляді за дітьми й по хатньому господарству, залучаються до будівельних бригад, виконуючи малярні та інші допоміжні роботи.

З огляду на близькість Одеси, де сходяться великі фінансові потоки, і в умовах недавнього будівельного буму такого роду діяльність забезпечувала сіоністам порівняно великий достаток, адже оплата самих тільки робіт при будові 2-3 поверхового особняка чи капітальному ремонті великої квартири може досягати кільканадцяти або й кількох десятків тисяч доларів. Отож молоді сім'ї активно будують власне житло, а окремі будинки заможних сіоністів можна віднести до категорії „елітних”. З огляду на специфіку ринку будівельних послуг зайнятість сіоністів має сезонний характер: зимою замовлень менше. Крім того, в період економічної кризи 2008-2009 років далися взнаки й негативні сторони вузької спеціалізації: десь половина сіоністів довгий час була без роботи. Втім, у 2010 році, у зв'язку з поліпшенням кон'юнктури, ситуація дещо нормалізувалася.

Начолі сіонської громади стоять двоє внучок Матері Сіону Ольги Кирильчук: Марія Михайлівна та Любов Михайлівна, 1940 і 1941 р.н. Їх авторитет практично беззаперечний: саме за ними — остаточне рішення в усіх справах, що стосуються життя громади („як скажуть, так і буде”); до них сіоністи звертаються за порадою й по молитву у випадку якогось лиха. Їх, а також і їх дітей та внуків, у кому тече кров „Жертви Христової”, сіоністи величають „насліддям” або „остатком” Жертви. Це не означає якої-небудь дистанції в повсякденному житті, але проявляється в різного роду урочистих випадках: на зібраннях члени „насліддя” сидять по праву руку від столу головуючих, а всі решта — по ліву; на весіллях для них ставлять окремі столи; поріднитися з ними вважають за честь.

Ціле життя сіонської громади підпорядковане „заповідям”, які включають у себе десять заповідей Старого Завіту плюс так званий „сіонський закон”, об'явлений

свого часу через Ольгу Кирильчук і оснований почасти на тому ж таки Старому Завіті, а почасти на нормах традиційної моралі. Віссю, навколо якої обертається ціле життя сіоністів, є субота. В цей день безумовно заборонена будь-яка праця, „навіть сємочки лузгати”, не повинно бути й розмов про роботу. Якщо субота — а „святий день” починається в п’ятницю з заходом сонця і кінчається з заходом сонця в суботу — застане сіоніста за кермом, він мусить зупинитись і „пересуботювати” там, де доведеться. Відповідно, на роботу — на об’єкти в Одесі чи під Одесою — сіоністи виїжджають у понеділок рано, а додому рушають у п’ятницю пообіді, щоб устигнути до заходу сонця.

Їжу на суботу-неділю сіоністи заготовлюють із п’ятниці і споживають її в ці дні, не розігріваючи. Навіть окропу звечора набирають у термос, щоб у суботу не доводилось кип’ятити воду на чай чи каву. Крім того, на суботу в сіоністів прийнято готувати кращі, м’ясні страви та в більшому асортименті порівняно з буднями. В зв’язку з цим у п’ятницю ввечері по домах сіоністів панує великий ажітаж: слід встигнути приготувати їжу, помитися, прибрати в хаті тощо.

Неділі натомість сіоністи додержуються уже не так суворо: в цей день дозволяється приготування простих страв (наприклад, варіння, але не ліплення, пельменів чи вареників), розмови по телефону, поїздки не по роботі тощо.

У суботу сіоністи особливо суворо додержуються приписаної форми одягу: для жінок це хустка, довге плаття з фартухом, блузка на довгий рукав. Якщо в буденні дні молодим незаміжнім дівчатам дозволяється подекуди ходити без хустки й без фартуха, то в суботу вимога „сіонського вбрання” поширюється навіть на дітей. Щоправда, у випадку дівчат і молодих жінок, то фартух, як правило, зроблений з прозорої тканини типу тюлю й має чисто символічний характер. Чоловіки — навіть у літню спеку — вдягають сорочку на довгий рукав. Крім того, сімейні чоловіки-сіоністи в обов’язковому порядку носять бороду й коротко стрижуть волосся на голові (тому-то сіоністів місцеві жителі звать „бородачами”).

Як уже було сказано, сіоністи абсолютно й ні під яким виглядом не вживають свинини (а також інших „нечистих” тварин згідно з Торою). Сіоністи також уникають використовувати чужий посуд, у якому могла варитися свинина або що, а тому навіть в поїздках завжди беруть із собою власний. Усі чисті тварини (телята, птиця), що їх споживають сіоністи, повинні бути забиті з додержанням відповідного ритуалу — для цього в громаді є три різники. Перед забоєм різник читає над твариною спеціальну молитву, яка, вважають сіоністи, допомагає душі, що перебуває в тваринному тілі, звільнитися від прокляття й у наступному втіленні знайти кращу долю. Після забою м’ясо вимочується й засолюється. Кров та нутрощі ретельно збирають і закопують; так само чинять із кістками та іншими рештками, що лишаються після споживання „моленого” м’яса. „Молене” м’яса сіоністи ні в якому разі не дають „мирським”, навіть гостям, що живуть у них удома: для них готують звичайне м’ясо. Так само й на весіллях для мирських гостей ставлять окремий стіл з окремо приготованими м’ясними продуктами. Це — поряд із хусткою й фартухом у

жінок чи бородою у чоловіків — один із тих символічних бар'єрів, якими сіоністи відгороджують себе від „мирських”.

Релігійне життя сіонської громади зосереджується довкола молитовних зібрань, які раніше відбувалися по домах у кількох менших групах, а з 2005 — в Молитовному Домі. Зібрання відбуваються в суботу і в неділю о дев'ятій ранку і тривають близько двох годин. На них сіоністи співають псалми з виданого власним коштом пісенника [Сборник христианских псалмов. — Коминтерновское 2009. — 449 с.] та по черзі виступають: хто вміє — з проповідями, а хто не має хисту — зачитує уступи з Писання або інших релігійних текстів.

Тут цікаво відзначити, що сьогодні зібрання сіоністів проходять зовсім інакше, ніж те було за часів Івана Мурашка або в не таких ще й далеких 50-60-х роках м. ст., коли вони мали типово п'ятидесятицький містично-екстатичний характер. У 30-х роках сіоністів-мурашковців прозвали були „скакунами” за те, що їх моління супроводжувались танцями типу хороводів: сіоністи ставали в коло, брали один одного за плечі й пускалися в танок під оплески й „свою музику”, тобто ритмічний наспів. Моління супроводжувались також — як і в п'ятидесятників — говорінням незнайомими мовами. Сьогодні, натомість, „дари Духа” серед сіоністів практично вигасли. Старші сіоністи в розмові з автором визнавали, що тепер уже нема такого духовного піднесення, як було колись, і зібрання тепер інакші — „прийшли, поспівали, подрімали”: *«В те [давнє] врем'я: шо это було за сила, это не передать... Приезжаєм на Гуту [Грушевську Рівненської області], село, люди — [а нам] ніпочом, тра-ля-ля-ля-ля, як пошли, як пошли, то люди вже збігаються: о, вже танцюють суботники... „Не може бути, шо вони не п'яні, ну не може бути, щоб ви на своїом язичу без музики, без этого... і в кружка, і в кружка, і в кружка... Де воно те все? Вмерло, тепер нема, а було...»* [Розмова з Надією Дзюбук, 1930 р.н.].

„Ликування”, звісно, бували й після поселення сіоністів у Комінтернівську, хоча й рідко. Останній випадок говоріння іншими мовами мав місце десь у 2004 році, коли Дух хрестив близько чотирьох десятків чоловіка. Так чи так, а бачимо типовий для багатьох релігійних рухів процес поступового згасання початкового ентузіазму, процес, який Макс Вебер називав „рутинізацією”.

Поза молитовними зібраннями сіоністи моляться щодня рано і ввечері, як правило, всією родиною: спершу співають дане колись в одкровенні „Нове Отченаш”, тоді голова сім'ї проказує вголос імпровізовану молитву, а далі кожен молиться вголос уже від себе. І вдома, і на зібранні сіоністи моляться, стоячи на колінах. Коротеньку молитву подяки промовляють також щоразу перед тим, як сідати до столу. Практикуються також пости із споживанням їжі раз на день увечері, після заходу сонця. Піст приймають, переважно, готуючись до важливих подій: день або три дні постять, наприклад, батьки наречених і самі наречені.

Щодо сіонської обрядовості, то сьогодні вона максимально редукована. Відпав навіть обряд хрещення, що зберігається в усіх протестантських течіях. Над

новонародженими дітьми сіоністи „звершують заповідь” на юдейський манір. Виглядає це так: На недільному зібранні батько новонародженого виступає перед присутніми з подякою Богові за те, що „сохранив” жінку й дитину, прохає прощення в ближніх і Божого благословення. Після цього хтось із дівчат, хто виконує роль „хрещеної”, вносить дитину. Головуючий на зібранні бере її на руки й, тримаючи дитину на руках, виголошує коротку проповідь, читає з Євангелія про введення Ісуса в храм, а також Сіонський закон. Після цього разом з усіма присутніми опускається навколішки й молиться спершу „Новим Отченаш”, а тоді своїми словами. Нарешті, підвівшись із колін, він підносить дитину догори й оголошує: батьки, такий-то і така-то, нарекли дитину таким-то ім'ям, — і присутні оплесками „вітають нового жителя міста Єрусалиму”, себто нового члена сіонської громади.

Навернення нових віруючих, яке буває тепер надзвичайно рідко, не супроводжується ні хрещенням, ні яким-небудь іншим обрядом на зразок „омовіння кров'ю Жертви”, що практикував Мурашко. Скажімо, у випадку хлопця, який у 2010 році побрався, і виглядало „навернення” дуже просто: мирський хлопець, який подружився з дівчиною-сіоністкою, кілька місяців жив у домі своєї нареченої, знайомлячися з сіонськими порядками, після чого прийняв піст, склав на руки Марії Михайлівни розписку з обіцянкою додержувати заповідей. На одному із зібрань молодій парі був даний шлюб. Це відображення того факту, що для самих сіоністів головний елемент їх віри — не „віра” як така, не преображення під впливом „благодаті”, а певний триб життя, що ґрунтується на „заповідях”.

Поза двома випадками (один в 1995 і один у 2010 році), коли „мирські” хлопці оженилися з сіоністками за умови прийняття сіонської віри, і кількома випадками, коли дівчата, вийшовши за мирських, пішли „в мир”, сіоністи беруть шлюб винятково зі своїми. Зрозуміло, що вибір пари тут дещо обмежений із-за близької спорідненості багатьох сімей. Шлюби з родичами в другому коліні на Сіоні не допускаються, а ось шлюби з троюрідними братами чи сестрами — коли нареченій не доводиться навіть міняти прізвища — мають місце досить часто. До шлюбу з одновірцями спонукує не тільки те, що дівчата й хлопці-сіоністи змалку знають одне одного, товаришують і спілкуються в своєму колі. Головним чинником тут є автоматичне виключення „падшого” чи „падшої” з родини та громади, а отже й з відповідних мереж взаємодопомоги та спілкування, а також неможливість зреалізувати в миру ту модель родинного життя, яку засвоєно змалку в родинному домі. Грає роль також і нещасливий досвід сімейного життя декого з тих, хто пішов «у мир». На Сіоні „людина не допускає думки про розлучення”, тоді як у мирських, кажуть сіоністи, одружуються завжди з думкою про таку можливість.

Щодо самого вінчання, то воно відбувається в два етапи: „сіонський шлюб” і весілля „по-мирському” (або, каже дехто, „по-грішному”). Шлюб по-сіонськи відбувається в молитовному домі і складається з кількох частин: На початку наречений і обоє сватів прохають пробачення в Бога й ближніх за вільні й невольні гріхи, а далі, після співу псалмів, перед молодими стелять рушник, сходженням на який вони знаменують свій вступ у нове життя. Їх запитують: чи по любові вони

одружуються? При цьому читають сіонський закон і питають, чи обіцяють молоді його виконувати. Читають також уступи з апостольських послань та псалмів і запитують, чи обіцяють вони шанувати одне одного й батьків своїх. Далі молодим зв'язують руки рушником, вони стають на коліна в молитві і, після благословення батьків, їх оголошують чоловіком і жінкою „за сіонським законом”. Батьки дарують їм квіти, присутні на зібранні по черзі підходять і вітають молоде подружжя.

Що ж до весілля „по-мирському”, яке відбувається в неділю, то воно своїм перебігом не відрізняється від звичайних мирських весіль, хіба що в випадку заможніших сіоністів — розмахом і пишністю. З характерно „сіонського” впадають в око тільки деякі деталі: як-от хустки й фартухи в заміжніх дівчат. Наречена вбрана в звичну білу сукню; звучить звичайна на весіллях популярна музика, під яку відбуваються такі самі танці; на столах — звичайний для весіль асортимент страв та напоїв, у тому числі алкогольних. Звісно, уся страва „кошерна” — з ритуально приготованого м'яса, без нічого молочного, а для мирських гостей, якщо такі є, ставиться окремих стіл. Ці весілля „по-мирському” з'явилися в сіоністів не так давно, як поступка перед мирською культурою. Старше покоління дивиться на них із певним осудом. Втім, навіть старші сіоністи визнають, що, наприклад, „молодьож без музики не може”, і вдовольняються тим, що молоді не відходять із Сіону «в мир».

Колись у Казахстані сіоністи жили, як вони кажуть, у „єдності”, тобто харчувалися за спільним столом, зароблені гроші складали в спільну касу. Сьогодні такої практики вже немає, та все одно громаду сіоністів характеризує сильна групова солідарність і взаємодопомога. Так, наприклад, сіоністи часто звертаються один до одного по грошові позики, в тому числі й досить великі; особливо це стосується молоді, яка будує власний дім, або тих, хто тимчасово не має роботи. Серед молодих також прийнято допомагати товаришам при побудові дому, так що ця справа посувається досить швидко.

У сіоністів також багато в чому зберігається давня модель великої патріархальної родини: одружені сини з своїми сім'ями довгий час, поки не збудують власний дім, живуть у домі батька (або тестя), беручи участь у веденні спільного господарства й підпорядковуючись у повсякденному побуті розпорядженням голови родини. Так само й заміжні дочки та невістки, живучи в складі розширеної родини, розподіляють між собою повсякденні хатні обов'язки: догляд за дітьми, прибирання; готування їжі для поточного споживання й наперед, для бригади, що виїжджає на об'єкт. При цьому розподіл обов'язків між чоловіками й жінками, зрозуміло ж, чисто патріархальний.

Сьогодні сіоністи практично припинили проповідувати свою віру: нечисленні випадки навернення відбуваються винятково родинними каналами: через шлюб або через прийняття в сім'ю й бригаду дітей мирських родичів (колишніх сіоністів). „Ми нікого не звемо, — говорить одна з онучок Матері Сіону Марія Михайлівна. — Ми й не хочем, щоб ішли до нас. Ми ж не агітуємо, не проповідуем, не говоримо, як другії вери, а просто самі собою” [Розмова з Марією Лашук, 1940 р.н.]..

Підсумовуючи, можна зауважити, що в сучасному суспільстві, поряд із секуляризацією більшості, триває й християнізація меншості. Поряд із традиційними Церквами, що їх члени зв'язані з релігією дедалі поверховішим, часто суто номінальним зв'язком, далі існує непомітна для загалу периферія в вигляді різного роду сект, де зберігається традиційна модель релігійності — релігійності, що охоплює й визначає ціле життя людини. Мало того, деякі з цих сект знаходять у сучасному суспільстві певні ніші, в яких реалізують власну соціальну модель, альтернативну супроти загальноприйнятої. І приклад мурашковців показує, що ця — досить архаїчна — соціальна модель, де зберігається традиційна для давнього сільського укладу патріархальна родина, засади солідарності й взаємодопомоги між членами громади тощо, цілком життєздатна навіть у сучасних умовах і дає змогу забезпечувати рівень життя й добробуту, досить високий навіть за „мирськими” мірками.

А н о т а ц і ї

У статті **Р. Скакуна** розглянуто, особливості життя, побуту й релігійного культу євангельських християн святих сіоністів („мурашковців”), громада яких існує в смт. Комінтернівське Одеської області.

***Ключові слова:** євангельські християни святи сіоністи, мурашковці, юдаїстичний культ, субота, заповіді, релігійна громада.*

The article discusses a sectarian group of the Evangelical Christians Saint Zionists, also known as Murashkovtsi, which presently exists as a community of 435 people in the town of Kominternivske, Odessa region. The peculiar features of the group, which emerged in early 1930's from the popular Pentecostalism, include its mystical and ecstatic cult, which gradually declines, and its judaistic system of practical ritualistic prescriptions. The group is also characterized by endogamy, strong solidarity and the persisting model of traditional extended family.

***Keywords:** Evangelical Christians Saint Zionists, Murashkovtsi, judaistic cult, Sabbath, ritualistic prescriptions, religious community.*
